כהן גדול פרק שני סנהדרין יט.

ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה אלא מן האירוסין אמאי יבא עשה וידחה לא תעשה גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה תניא נמי הכי אם קדמו ובעלו ביאה ראשונה קנו ואסור (א) לקיימן בביאה שניה: מת לו מת כו': ת"ר ומן המקדש לא יצא לא יצא עמהן אבל יוצא הוא אחריהן כיצד הן נכסין והוא נגלה הן ניגלין והוא נכסה: ויוצא עד פתח כו': שפיר קאמר ר' יהודה אמר לך רבי מאיר אי הכי (ב) לביתו נמי לא אלא ה"ק מן המקדש לא יצא מקדושתו לא יצא וכיון דאית ליה הכירא לא אתי למינגע ורבי יהודה אגב מרריה דילמא מקרי ואתי ונגע: כשהוא מנחם: ת"ר כשהוא עובר בשורה לנחם את אחרים סגן ומשוח שעבר בימינו וראש בית אב ואבלים וכל העם משמאלו וכשהוא עומד בשורה ומתנחם מאחרים סגן מימינו וראש בית אב וכל העם משמאלו אבל משוח שעבר לא אתי גביה מ"ט חלשא דעתיה סבר קא חדי בי א"ר פפא ש"מ מהא מתניתא תלת שמע מינה היינו סגן היינו ממונה ושמע מינה אבלים עומדין וכל העם עוברין ושמע מינה אבלים לשמאל המנחמין הן עומדין ת"ר בראשונה היו אבלים עומדין וכל העם עוברין והיו ב' משפחות בירושלים מתגרות זו בזו זאת אומרת אני עוברת תחלה וזאת אומרת אני עוברת תחלה התקינו שיהא העם עומדין ואבלים עוברין: (חזור והלך וסיפר סימן): אמר רמי בר אבא החזיר רבי יוסי את הדבר ליושנו בציפורי שיהיו אבלים עומדין וכל העם עוברין ואמר רמי בר אבא התקין רבי יוסי בציפורי שלא תהא אשה מהלכת בשוק ובנה אחריה משום מעשה שהיה ואמר רמי בר אבא התקין ר' יוסי בציפורי שיהיו נשים מספרות בבית הכסא משום ייחוד אמר רב מנשיא בר עות שאילית את רבי יאשיה רבה בבית עלמין דהוצל ואמר לי אין שורה פחותה מעשרה בני אדם ואין אבלים מן המנין בין שאבלים עומדין וכל העם עוברין בין שאבלים עוברין וכל העם עומדין: כשהוא מתנחם כו': איבעיא להו כי מנחם הוא אחריני היכי אמר להו ת"ש והוא אומר תתנחמו היכי דמי אילימא כי מנחמי אחריני לדידיה אמר להו איהו תתנחמו נחשא קא רמי להו אלא כי מנחם לאחריני אמר להו תתנחמו ש"מ: מלך לא דן כו': אמר רב יוסף לא שנו אלא מלכי ישראל אבל מלכי בית דוד דן ודנין אותו דכתיב בית דוד כה אמר ה' דינו לבקר משפט ואי לא דיינינן ליה אינהו היכי דייני והכתיב התקוששו וקושו ואמר ר"ל קשט עצמך ואחר כך קשט אחרים אלא מלכי ישראל מ"ט לא משום מעשה שהיה דעבדיה דינאי מלכא קטל נפשא אמר להו שמעון בן שטח לחכמים תנו עיניכם בו ונדוננו שלחו ליה עבדך קטל נפשא שדריה להו שלחו לי' תא אנת נמי להכא והועד בבעליו אמרה תורה יבא בעל השור ויעמוד על שורו אתא ויתיב א"ל שמעון בן שטח ינאי המלך עמוד על רגליך ויעידו בך ולא לפנינו אתה עומד אלא לפני מי שאמר והיה העולם אתה עומד שנאמר ועמדו שני האנשים אשר להם הריב וגו' אמר לו לא כשתאמר אתה אלא כמה שיאמרו חבריך

נפנה

ואין עשה. יבמה יבא עליה (דברים כה): **ביאה ראשונה.** דייבום מקיימא מצות עשה ביאה שניה לאו מצות יבום הוא: **ומן המקדש לא יצא.** בכהן גדול אונן כתיב (ויקרא כא) דהא כתיב לעיל מיניה לאביו ולאמו לא יטמא: **מקדושתו לא יצא.** כלומר יעשה חיזוק לדבריו שלא יגרום לצאת מקדושה וליטמא: **מרריה.** מרירות לבו: **משוח שעבר.** כגון שאירע בו פסול בכהן גדול ומינו אחר תחתיו וכשעבר פסולו של ראשון חוזר לעבודתו ושני קרא ליה משוח שעבר: **חלשה דעתיה.** דכהן גדול: **חדי בי.** שמח כאבלי: **ש"מ.** מדקתני סגן מיכן והעם מיכן וכהן באמצע היינו סגן היינו ממונה דמתני' (א) דקתני הממונה ממצעו לכהן ונותנו בינו לבין העם: **אבלים לשמאל המנחמים.** מדקתני ואבל וכל העם משמאלו והרי הוא היה מן המנחמין וקתני אבלים לשמאלו: **וש"מ.** כן מנהג תנחומין (ג) שורה שיהו אבלים עומדין במקומן וכל העם עוברין איש איש כשמגיע אצל האבל מנחמו ועובר מדקתני כשהוא עובר לנחם וגבי מתנחם קתני כשהוא עומד בשורה להתנחם: **ובנה אחריה.** בנה הקטן לא יהלך אחריה אלא לפניה: **משום מעשה שהיה.** שנגנבוהו פריצים מאחריה ונתנוהו בבית וכשחזרה ולא ראתהו התחילה צועקת ובוכה בא אחד מהם ואמר בואי ואראנו לך ונכנסה אחריו ועינו אותה: **מספרות.** זו עם זו: **משום ייחוד.** שמא ילך אדם שם ואם לא ישמע קול אדם יכנס ויתייחד שם ותנן (קידושין דף פ:) לא יתייחד אדם עם ב' נשים. ובבית הכסא שבשדות קמיירי שהיה בית הכסא שלהם בשדה חוץ לעיר והכל ניפנים שם: **בין שאבלים עומדין שם כו'.** וכך הורה לי שאין שינוי מנהג בדבר בין שהיו אבלים עומדין בין אבלים עוברין אין כאן קלקול: **והוא אומר תתנחמו.** ברייתא היא: **נחשא קא רמי.** סימן הוא מטיל להם להרע שילכו לנחומים בתמיה: **תנו עיניכם.** לדונו כדין ולא תחניפו ולא תשאו פניו: **ויעידו בך.** שעבדך הרג את הנפש דעבדו כחמורו והפסד ממון הוא לו לפיכך צריך לדונו בפניו:

נפנה

היינו סגן היינו ממונה. וליכא למימר דהיינו משוח שעבר דפשיטא דלא מיקרי ממונה והר"ר יעקב בר' יהולדק פירש דמשמע ממתני' גם כשהוא מתנחם מאחרים דממונה ממצעו ומוסיף הוא כל העם אומר לו וכו' ט) ובבריי' וקאמר משוח שעבר לא אתי גביה:

ושמע מינה אבלים משמאל וכו'. פירוש דתנן ממצעו בינו לבין העם י) ובברייתא קתני ראש בית האב ואבלים (ד) משמאלו וכל העם אלמא שיהו העם ראשונים משמאלו ואם כן האבלים היו משמאל העם:

אבל מלכי בית דוד דן ודנין אותו. וא"ת וכי אין יכול לדון והא אמרינן לעיל אין מושיבין מלך בסנהדרין משום דכתיב לא תענה על ריב וי"ל דהכא איירי דוקא לדון דיני ממונות דלא איכפת לן אם לא יוכלו לענות אחריו כדאמרי' (לקמן לב:) דיני ממונות מתחילין מן הגדול ומיהו קשה דאפילו דיני נפשות נמי אשכחן כדכתיב (ש"א כה) ויחגור [גם] דוד [את] חרבו דהא לקמן (דף לו:) ילפינן מיניה דדיני נפשות מתחילין מן הצד וכיון שהיה חושב דוד עצמו למלך היאך היה דן עמהם וי"ל כיון שהיה אותו הדין לכבודו על שמרד נבל בו לא היה לו בושת אם יזכרו האחרים לפניו אבל בשאר מלכי בית דוד ודאי אין דנין דיני נפשות כדפרישית: **ינאי** המלך עמוד על רגליך ויעידו בך. ואם תאמר והא אמרינן התם אפי' ת"ח א"צ לעמוד משום דהאי עשה והאי עשה ועשה דכבוד תורה עדיף כדאמר בפרק שבועת העדות (דף ל: ושם) וכיון דחכם אינו צריך לעמוד כ"ש מלך דטפי עדיף מלך מת"ח כדקאמר לקמן דאפי' למ"ד הרב שמחל על כבודו כבודו מחול מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול שנאמר שום תשים עליך מלך וכו' וי"ל דודאי עשה דכבוד תורה עדיף וא"כ אעפ"י שאין ת"ח היה צריך לעמוד ינאי היה צריך לעמוד והאי דת"ח יכול למחול על כבודו משא"כ מלך הוא משום קרא דקאמר שום וגו' שתהא אימתו עליך כי כבודו לא לו משום דמצות המקום כך הוא ואין יכול להפקיע מצות המקום אבל ת"ח תורתו דיליה ויכול למחול היטב על כבודו דשלו היא כדאמרי' במס' ע"ז (דף יט.) בתחלה נקראת על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו שנאמר (ה) אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה: **ינאי** המלך עמוד על רגליך וכו'. והא דאמרינן פרק שבועת העדות (דף ל. ושם) שאם רצו להושיב שניהם מושיבין דאינו אסור אלא אחד עומד ואחד יושב ואם כן לא היה המלך צריך לעמוד ובלבד שישב

אותו

מסורת הש"ס

א) [יבמות כ: סא.], ב) [שם כ:], ג) [תוספתא פ"ד ע"ש], ד) [ע' תוס' סוטה מב. ד"ה סגן], ה) [כתובות ח.], ו) לעיל יח. ב"ק קז: ב"ב ס:, ז) [ב"ק קיב:], ח) [לעיל יח.], ט) ובברייתא קאמר כצ"ל, י) ובברייתא קתני כצ"ל,

◆

תורה אור השלם

1. ומן המקדש לא יצא ולא יחלל את מקדש אלהיו כי נזר שמן משחת אלהיו עליו אני יי: ויקרא כא יב

2. בית דוד כה אמר יי דינו לבקר משפט והצילו גזול מיד עושק פן תצא כאש חמתי ובערה ואין מכבה מפני רע מעלליכם: ירמיהו כא יב

3. התקוששו וקושו הגוי לא נכסף: צפניה ב א

4. ואם שור נגח הוא מתמל שלשם והועד בבעליו ולא ישמרנו והמית איש או אשה השור יסקל וגם בעליו יומת: שמות כא כט

5. ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני יי לפני הכהנים והשפטים אשר יהיו בימים ההם: דברים יט יז

◆

גליון הש"ס

גמ' דכתיב בית דוד. עיין בשער המלך פ"ה מהל' יס"ת ה"ה שהאלה דברי הסיטה מקובלת מה שכתב כאן בשם תוספת הרא"ש:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואסור לקיימה בביאה שניה: (ב) שם א"ה מביתו נמי לא. נ"ב כצ"ל להגיה: (ג) רש"י ד"ה וש"מ וכו' בשורה שיהו: (ד) תוס' ד"ה ושמע וכו' ואבלים וכל העם משמאלו אלמא: (ה) ד"ה ינאי וכו' שנא' כי אם:

◆

מוסף רש"י

יבא עשה. דיבמה יבא עליה (יבמות כ.). גזירה ביאה ראשונה. דמקיים בה עשה ואתי למיתחי, אטו ביאה שניה, דלא מצי למיתחי, דהא איקיים בה עשה (שם כ:). התקוששו. לשון היקש, אדם המשוה עצמו ויישר דרכו (צפניה ב א) לאו: הספר קש מבין עיניך תחלה, כמו (שמות ה) לקושש קש, כלומר קשטו עצמך (רשב"ם ב"ב ס.).

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה יא:
כ ב ג מיי' שם הל' י [טוש"ע אה"ע סי' קעד סעי' א]:
כא ד ה מיי' פ"ה מהל' כלי המקדש הל' ד (ופ"ו מהל' אבל הל' ו):
כב ו מיי' פ"ד מהל' כלי המקדש הל' טו:
כג ז מיי' פי"ג מהלכות אבל הלכה א:
כד ח מיי' שם הל' ב:
כה ט מיי' פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל' יח סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כב סעיף יד:
כו י מיי' שם פכ"ב הלכה יד סמג שם טוש"ע שם סעיף יג:
כז כ מיי' פי"ג מהל' אבל הלכה א:
כח ל מיי' שם פ"ו הלכה ו ופ"ה מהל' כלי המקדש הל' ד:
כט מ מיי' פ"ב מהל' סנהדרין הלכה ה ופ"ג מהל' מלכים הל' ז:
נ [מיי' פ"י מהל' נזקי ממון הלכה ו]: